

**КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ХАРКІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
ІНСТИТУТ КНТЕУ**

ПСИХОДРАМА Psychodrama

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Навчальний рік	2020/2021
На якому курсі викладається	3
В якому семестрі (-ах) викладається	5-6
Обсяг дисципліни (годин / ECTS)	180/6
Тижневе навантаження	4 години
Мова викладання	Українська
Статус дисципліни	Вибіркова

Анотація

Дисципліна «Психодрама» – вибіркова навчальна дисципліна, передбачена планом підготовки фахівців в професіях типу «людина–людина». В даному курсі особлива увага приділяється на психологічні аспекти спілкування в усіх галузях суспільного життя. Підбрано й адаптовано комплекс психотехнічних вправ, що дають можливість ефективно спілкуватися, запобігати конфліктам, оптимізувати діяльність, вирішувати особисті проблеми саморозвитку. Після опанування даного курсу Ви отримаєте практично орієнтовані психологічні знання, вміння та навички регуляції міжособистісних відносин у реалізації своєї професійної діяльності.

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові Казарова Ганна Миколаївна

Науковий ступінь, вчене звання Кандидат психологічних наук

Кафедра Права, психології та сучасних європейських мов

Посада Старший викладач

Профіль у [Google Scholar](#) / [ORCID](#)

Контактна інформація h.kazarova@knute.edu.ua

Мета дисципліни

Формування фахових компетентностей, створення умов для засвоєння студентами теоретичних основ психодрами, її базових понять і технік роботи з різними і груповими проблемами.

У результаті вивчення дисципліни студент буде

знати:

- професійну термінологію, що існує в даній сфері;
- історію зародження і розвитку психодрами, соціометрії і групової психотерапії;
- сфери застосування психодрами, специфіку, переваги і недоліки психодрами, якостях тренера, необхідних для успішної роботи з групою;

- найбільш важливі теоретичні поняття психодрами, методи роботи з різними проблемами, що виникають;
- способи створення і підтримки оптимального рівня взаємодії в групі.

вміти:

- самостійно розбиратися на постановці і вирішенні проблем, пов'язаних з організацією психодрами;
- орієнтуватися в сучасних формах проведення психодрами.
- виділяти особливості тренінгової групи;
- аналізувати ефективність проведеної психодраматичної роботи;
- аналізувати роботу в групі;
- навички ефективного зворотного зв'язку та рефлексії власних почуттів;
- навички підтримки правил, прийнятих в психодраматичній групі;
- застосовувати конкретні техніки, вправи психодрами;
- використовувати групові ігри в психодраматичній роботі;
- за допомогою психодраматичних прийомів підтримувати в групі атмосферу безпеки і саморозкриття.

Передумови вивчення дисципліни

Знання отримані під час вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія з курсом етнопсихології», «Практична психологія».

Програма дисципліни

Тема 1. Психодрама, соціометрія і групова психотерапія Я. Л. Морено: історія виникнення та теоретичні конструкти

Я. Л. Морено, особливості особистості, етапи життєвого шляху і пошуки свого методу. Історія виникнення психодрами, соціометрії і психотерапії. Етапи психодраматичного руху.

Основні психодраматичні поняття. Базові поняття і техніки психодрами: протагоніст, директор психодрами, сцена, допоміжні «Я», дубль, дублювання, роль, обмін ролями, додаткова реальність, стілець-співрозмовник, дзеркало, хор.

Тема 2. Фази і етапи психодрами

Основні етапи психодраматичної сесії: розігрів, дію, заключна або фаза обговорення (Шерінг). Зміст, завдання кожного етапу, особливості роботи ведучого психодрами і групові процеси.

Психодрама і соціометрія. Зв'язок соціометрії і психодрами в концепції Я. Л. Морено. Соціометрія і соціометричні критерії, соціограма. Поняття «соціальний атом», «регенерація» соціального атома і «соціальна смерть». Соціодрама як метод опрацювання міжгрупових проблем.

Тема 3. Психотерапевтичні принципи в психодрамі

Принципи використання рольових ігор у психотерапії: конкретність опису; автентичність, достовірність, автентичність поведінки через опис «тут і зараз»; максимальне залучення і спонтанні опису; вибіркове посилення-фокусування (зміна часових параметрів, зовнішнє втілення внутрішнього); розширення пізнавальних можливостей за рахунок захищеності і контролю, нового емоційного (корективного) досвіду, роботи з надреальним; пристосування темпо-ритму до конкретного протагоністу і навчання навичкам стримування; принцип послідовності взаємопов'язаних епізодів, що розігруються. Збереження адекватних терапевтичних

відносин з пацієнтами, дотримання етичного кодексу, професіоналізм і впевненість в методі.

Тема 4. Порівняльний аналіз психодрами і рольової гри

Відмінності між рольовою грою і психодрамою, області застосування, тимчасові обмеження, співвідношення імпровізації і заданого сценарієм. Порівняння ролі ведучого у рольовій грі і ролі директора в психодрамі. Рольові ігри як метод навчання навичкам (А. Ментс). Основні техніки рольової гри: обмін ролями, відображення, акваріум, паралель, перегравання, стілець-співрозмовник. Особливості роботи з різновіковими категоріями клієнтів, обмеження рольової гри. Застосування методів рольової гри при вирішенні проблем спілкування і навчання практичним навичкам і поведінковим паттернам різних категорій клієнтів. Вибір рольової гри, підготовка до рольової гри, правила написання сценарію рольової гри.

Тема 5. Психодрама і психоаналіз

Основні поняття, що використовуються при поясненні діадної і групової взаємодії в психодрамі і психоаналізі: перенесення і контр-перенесення, психологічний захист (проекція, опір, витіснення і ін.). Емпатія, тілі, сепарація, интродекція, опрацювання, регресія, групове несвідоме. Інтерпретація як основний інструмент роботи психоаналітика і дієва опрацювання в психодрамі, переваги і недоліки методів. Психоаналитически орієнтована психодрама, її особливості. Теорія об'єктних відносин і психодрама. Ранні дитячі переживання і стосунки батьків та їх вплив на відносини між людьми в сьогоденні. Повторення і перенесення, ролі і несвідоме в психодрамі. Психодрама з точки зору аналітичної психології, вплив архетипових структур на індивідуальну свідомість і несвідоме, символи і символічні дії.

Тема 6. Директор - професійні якості і особистісні характеристики

Особистісні характеристики і соціально-перцептивні здібності ведучого, необхідні для успішної психотерапевтичної роботи з групою. Омнопотентні тенденції в роботі ведучого і їх вплив на особливості групової роботи, процеси интродекції і сепарації. Методи роботи ведучого над собою. Професійні вимоги до директора, його ролі: аналітик, режисер, терапевт, провідний. Особистість ведучого і проблема кордонів. Проблеми довіри і безпеки в групі. Види групового опору, обумовлені недостатнім довірою: опір ведучому, метолу, темі, групі, процесу. Проявлення опору, його функції та методи подолання. Вплив досвіду попереднього взаємодії і статусно-рольової позиції членів групи на особливості міжособистісних взаємин у групі. Особливості відносин тренера і групи. Проблеми безпеки в групі.

Тема 7. Принципи і методи практичної роботи з групою

Організація групової взаємодії, етапи, принципи, правила. Організаційні моменти проведення психодрами і рольової гри: вимоги до місця проведення, додаткове обладнання, тривалість, оптимальна чисельність, склад (гомогенний / гетерогенний), підбір членів в ході попереднього інтерв'ю. Особливості роботи у відкритих і закритих групах. Групові правила і норми: добровільність, активність, безоціночність, принцип «тут і зараз», конфіденціальність, форма звернення. Практична робота з групою на стадії розігріву. Фаза розігріву, її завдання, психічний і фізичний розігрів. Особливості використання вправ, ігор, елементів психогімнастики для створення в групі атмосфери довіри і саморозкриття. Пряме і непряме уявлення, процедура «чекінга». Соціометричні і ідентифікаційні вправи. Застосування тематичних вправ в роботі з групою. Групові ігри: способи організації та форми проведення. Процедура вибору протагоніста і підготовка до основної фази роботи.

Призначення і зняття ролей, дублювання, основні завдання дубля, множинне дублювання, постійний дубль і техніка «бий і біжи». Психодрама, центрована на протагоністі, її особливості.

Основний зміст заключного етапу: «зняття ролей», ідентифікаційна зворотний зв'язок, рольова зворотний зв'язок. Шерінг як форма підтримки протагоніста, правила його проведення. Процес аналіз, його значення для розуміння групових процесів, види процес аналізу.

Тема 8. Застосування психодрами в роботі з різними категоріями клієнтів

Застосування психодрами в роботі з підлітками, сім'єю, психотравмами.

Інтерпсихічна психодрама в роботі з підлітками та інтерпсихічна соціометрія П. Пітцеле. Сімейна психодрама - психодраматичне лікування подружніх проблем. Можливості психодрами в роботі з жертвами насильства.

Психодрама, заснована на роботі з уявою. Зовнішня і внутрішня реальність. Особливості роботи з свержреальністю (додаткової реальністю) в психодрамі: завершення незавершених подій, розігрування сновидінь, проба майбутнього, «чарівний магазин».

Особливості та політики дисципліни

Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

За допомогою курсу студент повинен засвоїти зміст психологічної роботи у психодраматичній групі, об'єктивні закономірності групової динаміки, а також суть соціально-психологічних механізмів впливу психодраматичної групи на учасника та учасника на групу. Вивчення курсу психодрами не можна обмежувати засвоєнням лише теоретичних положень, необхідно набути навички практичного використання психологічної роботи у різних психодраматичних групах. Цьому сприятиме ознайомлення із практикою організації процесу психодрами, засобами створення атмосфери довіри, завдяки якій в людини можуть бути актуалізовані додаткові психологічні сили і здібності, щоб забезпечити знаходження нових можливостей і саморозвитку та проведення психодрами у групах з певними соціально-психологічними характеристиками.

Форми та методи оцінювання

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до діючого Положення про оцінювання результатів навчання студентів.

Поточний контроль (60 балів): 1) опрацювання теоретичних схем, наведених у практикумі з дисципліни; 2) підготовка та захист новин-прикладів щодо розвитку тренінгу в світі та застосування його технологій на Порталі освітніх ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу Інституту (<https://edu.htei.kh.ua>); 3) поточне тестування на Порталі; 4) виконання двох письмових контрольних робіт на Порталі.

Підсумковий семестровий контроль (40 балів): письмовий екзамен. Структура екзаменаційного білету: завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне

тестування); завдання на оцінювання практичних навичок (ситуаційне завдання); завдання на оцінювання професійних вмінь (складання програми психодрами).

Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Рекомендовані джерела інформації

1. Марино Р. Ф. История Доктора: Джей Л. Морено создатель психодрамы, социометрии и групповой психотерапии. Москва : «Класс», 2001. – 253 с.
2. Морено Я.Л. Психодрама / Я. Л. Морено - Москва : Эксмо-Пресс, 2001. - С.90-99.
3. Основи психотерапії : навчальний посібник / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за редакцією М. І. Мушкевич. – Видання 3-тє. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 420 с.
4. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції. Активне соціально-психологічне навчання : [навч. посібник] / Т. С. Яценко – Київ : Вища школа, 2004. – 679 с.